

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1917 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, angående herr Molins i Dombäcksmark motion, nr 311, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om verkningarna i visst avseende av gällande förordning angående inteckning i fast egendom.

I motion inom andra kammaren, nr 311, har herr Molin i Dombäcksmark hemställt, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning om i vilken omfattning kungl. förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom verkat därhän, att servitutsavtal, som upprättats efter den 1 januari 1876 i sammanhang med lagfarna jordafång, genom försummelse att i tid söka inteckning gått om intet och att för riksdagen framlägges resultatet av denna utredning.

Till stöd för denna hemställan har motionären anført följande:

Servitut, som upprättats före den 1 januari 1876, då kungl. förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom trädde i kraft, gäller, som bekant, *utan* inteckning, varemot servitutsavtal, som upprättats efter den 1 januari 1876, måste intecknas för att för framtiden äga bestånd. Genom tillkomsten av kungl. förordningen den 16 juni 1875, varigenom det bröts mot den hävdvunna principen, att inga särskilda åtgärder behövde tagas för att skydda servitutsavtal i sammanhang med jordaköp, ha massor av medborgare, i okunnighet om den nya ordningen, underlåtit att i tid söka inteckning för sina skogsfångst-, mulbetes- m. fl. rättigheter och ha sålunda gått dem förlustiga. Särskilt gäller nu

Motionen.

detta ägare av avsöndrade lägenheter, till vilka vid upplåtelsen lämnades skogsfångst och betesrättigheter m. m.

Det är givetvis en allvarlig sak, att stora grupper av medborgare på detta sätt kommit att mista avsevärda rättigheter, vilka köpts och betalats. Fördenskull anser jag det vara statens plikt att nu i första hand åtminstone låta undersöka, i vad mån och i vilken omfattning kungl. förordningen den 16 juni 1875 verkat därhän, att folk mistat rättigheter, som ansetts och enligt äldre svensk rättsuppfattning också varit okränkbara.

Väl vet jag, att okunnighet om lagens föreskrifter icke medför rättighet att göra sig oberoende av dem. Men här gäller det fall, då humanitet och rättskänsla reagera emot att saken avfärdas enligt den nakna juridiska formeln.

De personer, som köpt avsöndringar med åtföljande servitutsrättigheter, hava dock fått lagfart å sina fång. Uti lagfartsbevisen ha ej ens antytts, att något vidare måste göras för att skydda servitutsavtalen. Vederbörande ha fått leva i god tro, att lagfarten gällde allt vad som stod i papperen. Ambitionen borde ju ha varit så pass allmän hos våra domare, att folk upplysts om nödvändigheten av att söka inteckning för servitutsrättigheterna samtidigt eller omedelbart efter lagfarten å själva jordområdet. Så har tyvärr ej alltid vara fallet.

I förlitande på att riksdagen ej skall vägra gå med på en utredning för konstaterande av fakta i saken, göres den hemställan, som ovan återgivits.

**Utskottets
yttrande.**

Motionären önskar en utredning rörande omfattningen av de servitutsavtal, upprättade efter den 1 januari 1876, som gått om intet genom försummelse att i tid söka inteckning. Det angives visserligen icke i motionen, på vilket sätt utredningen skulle verkställas, men meningen är förmodligen, att domstolarna skulle åläggas att inkomma med de för utredningen erforderliga uppgifterna.

Till en början vill utskottet erinra därom, att redan utredningsarbetets yttre anordning torde komma att erbjuda betydande svårigheter. Det förhåller sig nämligen, enligt vad utskottet erfarit, så, att vederbörande domhavande måste för att kunna lämna det för ifrågavarande utredning erforderliga materialet genomgå lagfarts- och inteckningsprotokollen för en tid av mer än 40 år. Att få utredningen fullständig torde dock icke bliva möjligt, enär man icke alltid med säkerhet kan av lagfartsprotokollen se, huruvida de företedda fångeshandlingarna även innehållit bestämmelser om servitutsrätt. Då det enligt stadgandet i 4 § av för-

ordningen om lagfart å fång till fast egendom icke är nödvändigt att i lagfartsprotokollen intaga hela fångeshandlingen utan endast »den del därav, som angår fångtet och villkoren därför», kan man nog antaga, att i vissa fall den eller de punkter, varigenom servitutsrätt upplåtits, blivit utelämnade. Om sådana fall förekommit, kan domstolen icke upplysa, huruvida köpekontraktet jämväl innehållit en utfästelse om servitutsrätt. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att åtminstone i vissa orter skogsfångs- eller mulbetesservitut upplåtits genom särskilda avhandlingar, som icke avse något annat än servitutsrätten, även om denna uppkommit i sammanhang med jordförsäljning. Om detta avtal kan domstolen i regel icke äga någon som helst kännedom, för såvitt icke inteckning blivit sökt till betryggande av rättighetens bestånd. En fullständig utredning kan sålunda enligt utskottets mening icke åvägbringas med mindre än att uppgifter inforas från ägarna av alla sådana fastigheter, till vilkas förman servitutsrätt blivit upplåten efter den 1 januari 1876. Men även om så sker, torde uppgifterna icke kunna bliva fullt fullständiga särskilt med hänsyn till den långa tidsperiod, utredningen skulle omfatta. Det kan nämligen väl tänkas, att vissa servitut upphört att gälla för så länge sedan, att de nuvarande ägarna av de fastigheter, som därav ursprungligen berördes, sakna kännedom om att sådan rätt tidigare förefunnits.

Motionären har icke upplyst om det ändamål, den av honom begärda utredningen skulle tjäna. Man torde dock kunna antaga, att han icke blott velat åstadkomma en i och för sig visserligen intressant statistisk redogörelse rörande antalet servitutsavtal, som gått om intet — vore detta meningen, kan man dock säga, att det ur statistisk synpunkt vore av lika stort intresse att exempelvis få veta, i vilken omfattning innehavare av penninginteckningar tillskyndats förlust därigenom att inteckningarna icke blivit inom föreskriven tid förnyade — utan att motionären avsett, att statsmakterna med stöd av den begärda utredningen skulle vidtaga åtgärder till skydd och hjälp ej mindre åt dem, som genom försummelse att söka inteckning redan förlorat sin servitutsrätt, än även åt sådana servitutsberättigade, vilka framdeles av samma anledning kunna komma att gå miste om sina rättigheter.

Är detta avsikten, måste man enligt utskottets mening först fråga, vilka åtgärder statsmakterna kunna vidtaga för att bispringa personer, som av här nämnd anledning förlorat sina servitutsrättigheter. Att skapa en ny lag, varigenom avtal, som faktiskt upphört att gälla, ånyo erhöle förbindande verkan, torde icke vara tillrådligt. Därigenom skulle nämligen rättsförhållandet mellan enskilda personer på betänkligt sätt rubbas. Om

exempelvis en fastighet, varå servitut förut vilat, övergår till annan ägare, sedan servitutet på grund av försummelse att söka inteckning förfallit, kan det väl näppeligen vara förenat med rättvisa och billighet att ålägga den nye ägaren en skyldighet, som icke förefanns, då han förvärvade fastigheten.

Ej heller torde det väl vara tänkbart, att de personer, som genom uraktlåtenhet att söka inteckning förlorat sin servitutsrätt, skulle på statens bekostnad hållas skadeslösa för den därigenom uppkomna förlusten. Ett sådant förfarande skulle uppenbarligen medföra de mest vittgående konsekvenser. Då skulle ju alla, som på grund av uraktlåtenhet att iakttaga i lag föreskrivna formaliteter tillskyndats förlust, med samma rätt kunna påfordra, att staten trädde hjälpande emellan.

Utskottet vill gärna medgiva, att en del personer, på sätt i motionen finnes angivet, genom okunnighet låtit sina servitutsrättigheter förfalla. Det övertvägande flertalet av dylika servitut torde emellertid hava varit grundade på avtal, som slutits under åren närmast efter den dag, då inteckningsförordningen av den 16 juni 1875 trädde i kraft. Ersättningen för skogsfångsservitut beräknades på den tiden i allmänhet mycket lågt, enär den växande skogen då åsattes ett jämförelsevis obetydligt värde.

Det gäller slutligen att avgöra, huruvida den av motionären begärda utredningen kan bliva till gagn för en eventuell lagstiftning i syfte att beträffande alla *nu gällande* eller *framdeles upprättade* servitutsavtal undanröja de av motionären påtalade olägenheterna. Utskottet hyser emellertid den uppfattningen, att utredningen även i detta hänseende skulle bliva av relativt liten nytta. Enligt lagen om servitut av den 14 juni 1907 må till säkerhet för beståndet av sådan rättighet inteckning meddelas, under de villkor och i den ordning, särskilt är stadgat. Något undantag har icke gjorts för de servitut, som uppkommit i sammanhang med köp av jord. Numera hyser nog också befolkningen allmänt den uppfattningen, att varje nyttjanderätt till fast egendom, servitutsrätt, rätt till avkomst eller annan förmån, som åt någon upplåtits att utgå av fast egendom, måste uti fastigheten intecknas till säkerhet för rättighetens bestånd. Personer, som erhållit servitutsrätt, torde därför också numera i allmänhet icke försumma att söka inteckning.

Då det sålunda måste anses vara förenat med betydande svårigheter att verkställa den utredning motionären föreslår, då en dylik utredning, hur den än må utföras, ej kan bliva fullständig och i alla avseenden tillförlitlig, och då slutligen densamma ej torde kunna bliva till väsentligt

gagn för åstadkommande av en eventuell, ny lagstiftning på hithörande område, finner sig utskottet, på grund av vad sålunda anförts, böra hemställa,

att herr Molins i Dombäcksmark förevarande motion, nr 311, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 mars 1917.

På utskottets vägnar:

W. BÄCKSTRÖM.

I förevarande ärendes slutbehandling hava inom utskottet deltagit: herrar Leksell, Andersson i Gävle, Johanson i Huskvarna, Lundgren i Nora, Kaijser, Flognfält, Norman, Johansson i Kullersta,¹ Magnusson i Skövde¹ och Eklund.

¹ Icke närvarande vid utlåtandets justering.